

Oude Kerk, 27 februari 2022

ds. Carla Borgers

---

gelezen: Jeremia 7, 1-15 en Lucas 6, 39-49

titel: waarop bouw je?

overdenking

Gemeente, lieve mensen hier en thuis of elders, de schriftlezing uit Jeremia 7 kon niet actueler zijn. Hoorden we in de afgelopen weken niet heel veel Oekraïners zeggen: wij zijn niet bang, het zal allemaal wel meevallen, er komt vast geen oorlog, Poetin dreigt alleen maar. Aanvallen zal hij niet.

Waren dat geen bezweringen van mensen die diep in hun hart wel beter wisten? Zo riepen misschien ook die Judeeërs die diep in hun hart misschien wel wisten dat Jeruzalem en de tempel onder de voet zouden worden gelopen door de Babyloniërs. Maar ze wilden er niet aan denken. Zó vaak al hadden ze te maken gehad met dreiging en bezetting.

De profeet Jeremia komt het volk wakker schudden. Hij staat in de tempelpoort en roept: Beter je leven! Dan is er misschien nog kans dat jullie hier in alle rust kunnen

blijven wonen. Dan zal de Heer ervoor zorgen dat het hier veilig blijft. Maar gaan jullie door met je wandaden, en blijven jullie je vasthouden aan die leus:

“Dit is de tempel van de Heer”, dan is het afgelopen; dan worden Jeruzalem én de tempel met de grond gelijk gemaakt en worden jullie hiervandaan weggevoerd naar Babel. De profeet ziet dus een verband tussen het gedrag van de mensen en wat hen zal overkomen. Hij ziet daarin een straf van de Eeuwige.

De tempel is immers Gods plaats. Dat was hij al vanaf de allereerste steen. Die tempel was de voortzetting van de mobiele tentwoning waarin de ark van het verbond tijdens de woestijntocht werd megedragen. In Silo verrees de eerste stenen tempel. Maar die werd uiteindelijk verwoest. Die verwoesting leidde toen tot de theologie die leerde dat God zelf die verwoesting had veroorzaakt uit woede over het aanbidden van vruchtbaarheidsgoden. Jeremia is kennelijk door die theologie beïnvloed.

Dat is over het algemeen niet meer ónze manier van denken, niet ónze theologie. Hoewel ik mensen -als het gaat over klimaatverandering- nog wel eens hoor zeggen: ‘De aarde neemt wraak vanwege onze manier van leven.’

Ze hebben het dan dus niet over een boze God, maar over de aarde die verhaal komt halen.

Je zou ook kunnen zeggen: Het kwade dat we doen komt uiteindelijk op ons eigen hoofd neer. Oorzaak en gevolg; boontje komt om zijn loontje. Dan heet het geen theologie, maar gezond verstand.

De tekst uit Jeremia 7 staat verderop -in hoofdstuk 26- in een meer uitgewerkte versie. Daar wordt Jeremia na zijn woorden vastgepakt door de aanwezige priesters, profeten en mensen uit het volk. Ze willen hem doden. Maar hij wordt gered door de leiders van Juda die zeggen: “Deze man kan niet ter dood worden gebracht, want hij heeft in de naam van de Heer, onze God, tot ons gesproken.”

Ach beste mensen, het ís ook niet fijn om te horen dat de ondergang dreigt of een oorlog aanstaande is. Het ís verontrustend als je alle doemscenario’s van de klimaatwetenschappers tot je door laat dringen. Liever houden we dan maar vast aan onze mantra’s, zoals: het zal uiteindelijk wel meevallen; ook wetenschappers zitten er immers wel eens naast. Of: we hebben toch de techniek? Met technische middelen kunnen we de zaak wel redden. Zo zoeken wij naar zekerheden in onzeker tijden.

De bevolking en de religieuze leiders in Jeruzalem hadden hun tempel. De plaats waar God zijn Naam aan had verbonden. Dat was hún zekerheid. Daar bouwden zij op; daar hielden ze zich aan vast. Zolang die tempel er was kon hen niets gebeuren. God zou zichzelf toch zeker niet dakloos maken? Het was voor deze mensen een niet voor te stellen gedachtenexperiment dat deze tempel verwoest zou kunnen worden, met de grond gelijk gemaakt. Dat was simpelweg onbestaanbaar! En ja, we weten dat de boodschapper in tijden van onzekerheid en dreiging nu eenmaal altijd de klos is. Jeremia bracht het er levend vanaf, maar andere profeten konden het niet altijd navertellen.

Vandaag worden ónze profeten misschien nog niet letterlijk gedood, maar wel krijgen ze doodsbedreigingen of ze worden figuurlijk ‘afgemaakt’ op de sociale media.

Waarop bouw je? Wat is jouw houvast? Wat geeft jou zekerheid? Heb je een ‘vloertje’ waar je niet doorheen zakt als het moeilijk wordt? Of zak je onmiddellijk door het ijs

als het om je heen gaat stormen? De stenen op de foto staan op zand. Het lijkt een strand te zijn. Eén flinke golf en ze spoelen weg.

Zijn jouw, zijn mijn zekerheden échte zekerheden of zijn het schijnzekerheden? Bouw je op zand of op de rotsen?

“Heer, heer”, riepen mensen rond Jezus. En kennelijk werd die kreet al net zo’n mantra als de uitroep in de tijd van Jeremia: “Dit is de tempel van de Heer”. Bij sommige mensen waren het loze woorden geworden.

Dát we zekerheden zoeken, daarmee is natuurlijk niets mis. Zekerheden hebben we nodig om niet in een soort permanente staat van depressie te geraken. Een mens kan maar een bepaalde mate van onzekerheid aan, hoewel de één er misschien beter mee om kan gaan dan de ander. Maar onze zekerheden mogen er niet toe leiden dat we anderen in de kou laten staan; dat wij onszelf als het ware een veilig huis hebben gebouwd, een huis op de rotsen, terwijl anderen het nakijken hebben. Om maar eens een actueel voorbeeld te noemen: Dat wij ons zouden weten te voorzien van voldoende gas door wél naar meneer Poetins pijpen te dansen en daarmee de Oekraïners aan hun lot over te laten. Dat zou valse veiligheid, valse zekerheid zijn én we zouden daarmee de mensen in Oekraïne groot onrecht doen.

“Waarom roepen jullie “Heer, Heer” tegen Mij, maar doen jullie niet wat Ik zeg?”, vroeg Jezus de omstanders. Hoe zit dat met ons? Is Jezus de rots waarop ons geloof is gebouwd? Is zijn woord -dat Gods woord is- voor ons de leidraad in ons leven? Houden we ons vast aan dat woord? Bouwen we daarop? Of roepen we wel ‘Heer, Heer’, maar bouwen we liever op de schijnzekerheden van de wereld waarin we leven?

Geloof vraagt niet alleen om mooie woorden, maar ook om daden. Daden van gerechtigheid, daden van vrede en verzoening. Anders zijn de woorden die we spreken loze woorden.

Het lied (Zangen van Zoeken en Zien 424) dat we straks zongen begint met dreigende woorden: *“Er is geen hemel voor wie aarde ombrengt. Er is geen leven voor wie doodt. Er is geen god voor goddeloze daden. Die niet bevrijdt, wordt niet bevrijdt.”*

Het eindigt met woorden van bemoediging: *“Maar zalig zij die in geweten leven en trouw zijn aan het hoog gebod. Zij zullen land van recht en voorspoed stichten en nooit sterft hun gedachtenis.”*

De dichter van dit lied, Herman Verbeek, schreef bij dit lied de volgende woorden, woorden waarmee ik deze overdenking wil beëindigen:

“Het lijkt of het doden het altijd weer wint. Ombrengen van mensen, van leven, van natuur. Noch de doden, noch de doders wacht een redding, een hemel, een hiernamaals. Elke daad oordeelt zichzelf, onmiddellijk. Maar de dood wint nooit. Het doden maakt zichzelf onmogelijk, het loopt dood. Alleen leven, leven eerbiedigen, leven doorgeven, blijft in leven. Het doen van goed en recht heeft het langste leven, dat wordt niet vergeten, dat gaat niet verloren.”

Amen.